

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden küldemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DIJA: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

A kongruáról.

Az ultramontán klerikális párt hazánkban győzelmesen halad előre a maga útján. A vallási viszonyosságról szóló törvényt, a gyermekek elhalászhatása céljából, tetszése szerint megváltoztatta; a vallás szabadgyakorlatára vonatkozó törvényjavaslatot megcsönkíttatta; az izraelitákra nézve pedig, a főrendiházban, a kath. főpapság derült mosolygása mellett, határozottan kijelentette, hogy nemcsak befogadni, hanem még ismerni sem akarja őket.

A rombolás munkája, legalább eddig még sikerült. Most már az alkotásé következik. Szervezni kell a *katholikus autonómiát*, meg kell alkotni a *kongruáról* szóló új törvényt. Ezekre biztosan sor kerül; hiszen az új miniszterelnök programbeszédében megígérte, miszerint „*kötelességének fogja ismerni a kormány, hogy a katolikus autonómia és a kongrua rendezésének kérdésében a megoldás sikerét biztosító lépéseket megtegyje.*“

A megoldás sikerét óhajtanám előmozdítani én is, midőn a *kongrua* ügyéhez szerény tapasztalatom alapján hozzá szólok. Nem elméleti fejtegetésekkel, hanem gyakorlati közéletünkből vett példákkal szeretném e kérdést lehetőleg megvilágítani. Vegyes vallású vidéken születtem; más felekezetek közt nőttem fel; most is olyan helyen szolgálok; ide s tova félszázad óta kísérem figyelemmel az eseményeket; nem fogok tehát ismeretlen térre tévelyedni.

A kongrua nevet először abban az időben hallottam, mikor a magyar *szabadság* jelszava zengett. Akkor mondogatták egész hazafias lelkesedéssel, hogy hála Istennek, ez után már a magyar papok is *kongruát* kapnak. Latinul még akkor nem tudván, de a vallási ügyek iránt már érdeklődvén, kérdezősködtem felőle, mi az

a kongrua tulajdonképen? Ugy magyarázták meg, hogy olyan illetmény, a mit az *oláh*, meg az *orosz* papok az ország közös vagyonából kaptak eddig, fizetésük pótlása czimén; hanem most már ki van mondva a vallásegyenlőség és viszonyosság, tehát ezután a *magyarok* is fognak benne részesülni. Ah! milyen jólesett ez az egyszerű, de a dolog lényegét csakugyan magában foglaló magyarázat. Mert annak előtte se láttam már természetesnek, hogy míg körülötünk, a miénkhez hasonló kis falukban, az oláh, orosz meg a sváb papok bőségben usztak, a mi derék, jó tiszteletes urunk, a magyar nemesség közepette, azt a csekély kis fizetését is alig kaphatta be a miből a barna kenyere kiteljék.

Aztán vettük a hirt, hogy a nemzetiségek fellázadtak. Láttuk a nemzetőröket, honvédeket fegyveresen. Remegtünk a vesztett csaták hírének hallatára; öröme gyultunk ha dicső diadalokról jött értesítés. Nekem azonban a fegyver zaj közt az az örömhír sem került ki figyelmemet, hogy a környékben egy néhány református lelkész *kongruát* kapott. Megérdemelték, szegények voltak és mindannyian hűséges fiai a hazának. Legtöbben ugyan nem vették hasznát, mert a magyar bankó rajtok veszett; de én láttam, milyen nemes önérettel hivatkoztak rá, hogy az állam legalább megkísérettette valahára hűséges szolgálataikat és tételes törvényen alapuló jogaikat valamennyire méltányolni.

Azóta bizony sok idő eltelt. Sok változás történt hazánkban is. Az ember ma már gőzzel utazik, napsugárral fest, vilámmal üzen a föld egyik oldaláról a másikra. Csak egy nem változott, t. i. az, hogy a magyar református papoknak épen úgy kell küzdeni a nyomorúsággal, mint akkor kellett, a kongrua pedig ép úgy kijár az oláh meg az orosz papságnak, mint akkor kijárt. Az önkényuralom idején érthető

volt ez. Túrte is sorsát békén mindenki. De az alkotmány helyre álltával már ideje lett volna e tekintetben valamit tenni. Tudjuk, hogy elütötték a dolgot egy kis állami segély adásával. Ez is megjárta. Hanem most már, mikor Isten, világ nyilván láthatja, mit akarnak azok, a kik a kongrua fölemelését kérik, sürgetik? nagyon tisztán állhat mindenki előtt, hogy ha ennek az ügynek rendezése nem a teljes vallásegyenlőség alapján, azaz ha nem az 1848-ik év XX. törvényzikk életbe léptetésével történik meg: nem lesz javára a hazának, s nem lesz elérve általa az óhajtott béke.

Nem lesz javára a hazának. Mert olyanok kezébe adja a leghatalmasabb eszközt, a pénzt a kik vallási elfogultságból eddig is sok izgágát csináltak, s olyan kollegákkal vannak vallásuknál fogva szoros viszonyban, a kiket nemzeti-ségök a magyar nemzet elleni tettelegességekre vezethet. Ellenben a magyar nemzet leghűbb fiait, a református papok, ki lesznek tétetve családjaikkal egyetemben az elviselhetetlen nyomornak, vagy betöltetlenül marad helyök, s a pásztor nélkül maradó nyáj elszéled vagy beolvad, mint a múlt század elején történt, egész vidékeken az oláhságba. Hiszen a mostani nagybányai református egyházközségnek 42 papja, 51 tanítója, 42 anya- és 5 leányháza együtt és összesen sem kap többet az ugynevezett állami segélyből 500 keserves kis forintnál, holott kivétel nélkül mind szegények, kifogástalan jó hazafiak s a magyar nemzeti művelődést három négy adóhivatal területén terjesztik, ápolják hűségesen. És ez az egy példa, ki tudja, hány meg hány vidéken ismétlődik Magyarországnak? Hát jól van ez így? Javára van ez a hazának? A hű magyar hazafiakat veszni hagyni, a kéteseket pártfogolni, sőt újabb meg újabb kedvezésben részesíteni, érdekében áll-e a nemzetnek? Szerintem nem. Ha valódi keresztyén államot akarunk fentartani: a krisztusi felebaráti szeretet alapján tehetjük csak.

Nem lesz elérve az óhajtott béke sem azon az uton, a melyen az ultramontán klerikális párt halad. Miért? Talán azért, hogy mi protestánsok, vagy az izráelita polgártársak az ő hitüket háborgatnók? Távrolról sem. Hanem határozottan azért, mert ők nem szűnnek meg bennünket zaklatni, s minél több eszközt, hatalmat nyernek: annál nagyobb erővel törnek ellenünk. Nem én mondom, csak hivatkozom a többek

közt az 1844-iki országgyűlés egyik szónokának, Temesvármegye követének, *Vukovics Szabásznak* e következő szavaira: „A világban minden pénz által vitetik ki; és kérdem, vajjon a közebbi években azt a sok zavart bátorkodtak volna-éleszteni és táplálni a papok, ha óriási birtokaikban el bizakodva, oly hatalmasok nem lettek volna? és kijelentem, hogy míg az egyik vallás papja úr, a másiké valódi szolgája az egyháznak: addig örökösen panasz lesz; ellenben a két szolga bátran versenyezhet egymással; így aztán meglesz a viszonzóság.“

Hogy ilyen hangokat most nem hallunk: az úgy hiszem, annak a boldog reménynek köszönhető, hogy a vallásegyenlőségi törvény a klerusellenzésével szemben is életbe lép elvalahára. A katolikus testvérek java része barátja már a vallási egyenjoguságnak. Az apostoli koronás király kijelentette, hogy ő szívében nem tesz különbséget a vallásfelekezetek között. A kongrua ilyen alapon össze fog talán férni a *pax* jelszóval és e hazában az evangéliumi szeretet hirdetői nem lesznek ellenfelei egymásnak.

A mostani szegény helyzetben vegyes vallású vidékek magyar református egyházközségei nem maradhatnak. A még most is meglevő hitbuzgóságnak az onfentartási nehéz terhek szárnyát szegik. A belmisszó hajótörést szenved azon az egyszerű, de kétségtelenül előttünk álló akadályon, hogy a pap mindig csak kér, de nem ad soha, mert nincs miből. A szegényeket, betegeteket neki kellene segíteni első sorban, de ő maga is a szegények keserves keresményéből tengeti életét. Az iródatmat pártolnia kellene; igen de gyermeke kezéből venné ki rá a pap a kenyeret. A társadalomban forogni kellene, de rongyos ruhában, pénz nélkül, lenézik ám az embert s nincsen kedve a társaságok keresésére.

Katolikus testvéreink sorsa egész más. A hol a rendes fizetés talán kevés: pótolja a kongrua, meg a mise pénz, a mit önként adnak. Nálunk eddig a gazdálkodás volt némileg kisegítője a falusi papnak; most a terményárak lecsökkenése ezt is tönkre tette. A nép az állami nagy terhek mellett az egyháziakat kisebb helyeken nem bírja többé. Ilyen helyekre nem akad majd pap; a nép elszéled és átolvad a vegyes házasságok útján más felekezet hívei közé. Ha aztán ott nem maradhat meg többé magyarnak: arról szegény talán ő maga se tehet, ivadékai még kevésbé.

Jó lesz ezeket figyelembe venni a honatyáknak, mikor a kongruarendezés sorra kerül.

Gergely Károly,

nagybányai ev. ref. lelkész.

Az ultramontán párt győzelme Németországban a birodalmi gyűlésben, Magyarországon a főrendiházban.

Az ultramontán párt Németországban centrum-pártnak, Magyarországon néppártnak nevezi magát. Amannak úgy, mint ennek, csak papok és klerikális világiak a tagjai. Amaz úgy, mint ez, a hazánkivüliségnek és a sötétségnek a pártja. Amannál úgy, mint ennél, nem a meggyőződés, hanem Róma szavaz tulajdonképen.

A németországi ultramontán párttal foglalkozni nem lehet czélom, csak egyszerűen rámutatok a német birodalmi gyűlés azon ülésére, a melyben 14 szavazattöbbséggel elvetetett magának az elnöknek azon indítványa, miszerint 80-ik születésnapja alkalmából üdvözlje Bismarckot a birodalmi gyűlés.

Hát tekintheti-e hazájának Németországot az a párt, mely a németegység, tehát Németország nagyhatalmi állásának megteremtőjétől megtagadja azt a tiszteletet, melylyel ha más nem, de maga a német nemzeti öntudat, önértzet tartozik minden bizonynyal? Tartozhatnak-e a világosság pártjához azok, a kiket vakvezető vezet mint vakokat a hitfelekezeti sötét vermébe?

Az a vak vezető pedig nem más, mint Róma. A német birodalmi gyűlés azon ülésén tehát, a melyben a centrum-párt jutott diadalra, Róma adta mind a 163 szavazatot.

Hát vajjon a magyar főrendiház legközelebbi ülésén is nem Róma szavazata állott-e szemben a haladás és szabadelvűség pártjának szavazatával? . . .

Magyarország-e azoknak a hazájuk, a kik néppárti vállalkozásaikhoz *pápai áldást* kérnek és fogadnak el s a kik egy már királyilag is szentesített országos törvényt pápai allokuczióban kárhoztattatnak és ítéltetnek el, épen akkor, mikor a főrendiházban kezdetét veszi a vallásszabadság feletti vita?

Magyarország-e azoknak a hazájuk, a kik a magyar állam jog- és hatáskörét mindenben szűkebb-szűkebb körre szorítják, gyengítik, de a papi tulkapásoknak minél szélesebb tért, minél nagyobb befolyást igyekeznek biztosítani? a kik azt akarják, hogy országos törvényen alapuló *kötelesség* teljesítése alól Róma felmentvényt adhasson? a kik egyházi fenytéseket kívánnak alkalmazni azok ellen, a kik olyan polgári jogokat gyakorolnak, olyan polgári kötelességet teljesítenek, a melyeket Róma nem akar gyakoroltatni, a mit Róma nem kíván teljesíteni, — az a Róma, a ki a vallás- és lelkiismereti szabadság legegységibb, már a természeti jog alapján, tehát már a nem keresztyén népeknél is fennálló feltételeit sem akarja elfogadni s követelményeit megvalósítani? . . .

Mondani, hogy Magyarország az én hazám s én szeretem hazámat, — mégis magyar országgyűlés által hozott, a főrendiház által elfogadott s a magyar király által szentesített törvény elleni küzdelemre a pápa áldását kérni és fogadni el: nem egyéb hazánkivüliségnél, nem egyéb mint nyílt hirdetése annak; hogy nem az ország két háza, nem a király, hanem Róma hoz és adhat csak népboldogító törvényeket.

És pedig nemcsak hazagyűlölet, nemcsak királysértés, hanem valóságos istenkáromlás!

Ilyen tant csak olyan párt hirdethet, a mely a hazánkivüliségnek és a sötétségnek a pártja.

De nem látni, hogy azon vallásügyi törvényeknek ellenzése, a melyek felett legközelebb szavazott a főrendiház, a legfontosabb egyházpolitikai törvénynek, t. i. az általános kötelező polgári házasságnak szentesítése után, érdemileg értelemlküli erőlködés: mi más, mint olyan sötétség, a melyet csak Róma vethet a tisztán láthatás, a tisztán látni akarás elé akadályul.

És a néppárt vezetői ezen sötétségben járnak s ebben vezetik követőiket is.

Ilyesmit csak hatalmi- és pártérdekből lehet tenni, nem pedig magának annak az elámitott és tévutra vezetett népnek az érdekében.

Egy ilyen párt a valódi magyar nemzeti önértzet és öntudat magaslatára nem emelkedhetik soha. Egy ilyen pártnak főczélja nem a népboldogítás, hanem a pápai és papi hatalom emelése azért, hogy ez a hatalom kivívja aztán az ő egyedüli pártérdekét, t. i. a döntő hatalomnak megszerzését.

Mikor ez a párt szavaz: a szabadság elnyomására adja minden szavazatát. Ez a párt tehát valódi nyüge, békója a magyar nemzet igazi szellemének, vagyis a haladásnak.

Ez a párt, ha valamely szabadabb mozgalmat akar elfojtani, az ósdiakkal és klerikálisokkal szövetezik, — azaz marad az, a mi ő maga tulajdonképen, t. i. ósdi és klerikális. De ha a szabad szellemet akarja elnyomni, szívesen fog kezét s lép alkura magával a sánta ördöggel is.

Míg nem akad egy magyar Bismarck, a ki nyakára tegye lábát ennek a pártnak: a klérus uralma mindig merészel Magyarországon szembeállani az állami fenésséggel. Addig Magyarországnak Budapest csak fő- és székvárosa lesz, de az a fő, a melyik ítél és határoz, az a szék, a melyben a kormányos ül, — Rómában lesz és nem Budapesten.

Az tehát a magyar országgyűlés mindkét házának, saját hatalmának és az ország belső erejének megszilárdítása céljából, legelső és legfőbb kötelessége, hogy tegye nyakára lábát ennek a pártnak, mely a hazánkivüliségnek és a sötétségnek a pártja volt minden időben!

Ágya, 1895. márcz. 31.

Nagy Sándor,
ev. ref. lelkész.

Az a mi társadalmi műveltségünk.

II.

Azt találtam mondani, hogy cikkíró tájékozatlansággal írta a mit írott. Az elmondottak is igazolják ugyan eléggé állításomat, de reá kell mutatnom, hogy nemcsak paptársai, de ama másik tábor papjai helyzetét sem ismeri eléggé. Már magában az az egy eset, hogy ő az illetanból előadást rendeztet a szemináristáknak minden este, még pedig fél órán át, határozottan erre mutat. A „Religio“ idei 20-ik száma így ír: „*Becses vallomások*. A Pr. E. és isk. L. 10-ik számában. „A papság társadalmi műveltsége“ czímmel érdekes értekezés (?) indult meg. Írója egy ref. lelkész a Bácskában. Írásának bevallott célja a protestáns papság társadalmi műveltsége hiányosságának kimutatása s a javítás eszközeinek feltüntetése. Szerző igen jó véleményben van a róm. kath. papság társadalmi műveltségéről és azt a jó szemináriumi nevelésnek tulajdonítja. Persze van a jó lelkű (!) cikkelyben tévedés is. Például azt tartja, hogy papnevelő-intézetekben mindennap este lefekvés előtt az „illemtan“-ból tart egy „tanári rangban lévő egyéniség“ előadást. Világos, hogy itt a lelki igazgatók estvéli elmélkedéseire történik célzás. Lelkem atyámfia! nem holmi *uri illemtanok* azok az estvéli előadások, hanem szent elmélkedések az istenies élet illemtanának egy-egy ágazata fölött.“ Így a „Religio,“ kellet-e ez az „értekezés“ írójának?

Én elég merész vagyok annak a kimondására, hogy szemeimet távolról sem kápráztatja úgy el a római vallásu papok műveltsége, hogy attól annyira elvakuljak, hogy a mi tisztársaink műveltségét meg ne lássam. Az az elismert s példaképül oda állított művelt, finom, előkelő megjelenési modor sat. reám általán véve azt a hatást gyakorolta, hogy azoknak fogásai, mind

egy műhelyből, egy kaptárol kerülek ki. Én elég művelten vagyok arra, hogy a viselkedésnek azon általános jelentkező formáját, melyet onnan tulnanról észleltem, nem tudom elfogadni a példa képül felállítható művelt magatartás kriteriumául. A mindenüvé való befurakodás, szerclés, behizelkedni való törekvés, az a nagy hahotával jelentkező nevetés, mely mindenkor készenlétben tartatik, de a melyben tulajdonképen nem az őszinte kedélyesség, hanem a betanultság megszokottsága nyilatkozik, az a nagy hang mindenütt és mindenben, mely magának figyelmet követel, az a kézzel-lábbal nyilatkozó gesztikuláció, argumentáció, az állítások fokozásában a szüperlatívusok-szüperlatívusának alkalmazása a nagyobb hatás kedvéért: bizony mindezek lehet hogy feltűnést keltenek, de semmi esetre sem annyira elengedhetetlen feltételei a műveltségnek, hogy ev. ref. lelkészársainkkal megkedveltetni és általuk követtetni óhajthatnók.

A mi a czilinder-féle auktoritást illeti, arról Magyarországon ne beszéljünk. Nehány évvel ezelőtt egyházkerületi gyűlés alkalmával egy czilinderes theológus ifjut mutogattak a debreczeni kollégium előtt. Az ott unikum számba ment ugyan, de azért valami nagy auktoritást nem biztosított viselőjének. Az én csodálatom is eloszlott, midőn 3—4 napi debreczeni időzésem alatt azt tapasztaltam, hogy a czilinder gazdája a délutánokat állandóan a biliard-asztal körül üti agyon.

Köztudomásu dolog, hogy a plebánusok „Szent-István” napján, *Urnapján*, a vulgo ugynevezett „Kirbáj” (Kirchenweiche) s több ilyenemű ünnepségök alkalmával már csak a demonstráció kedvéért is *uagy ebédeket* adnak, a mikor még kálvinista honorácziókat is meghivnak vendégül, talán még a kálvinista pap is hivatalos. Szó sincs róla, hogy ennek némi viszonzásául nem volna épen rossz nekünk is adni egy-egy ebédet, ha máskor nem, de a *reformáció emlékünnepe minden esetre*. Ajánlom is a próbát lelkészársaimnak. De hogy ez az ebédre hívás minő arányokat öltön, bizony nagyon körülírta papságunk anyagi helyzete. S még az ily alkalmak felhasználása tekintetében is nem sokkal előnyösebb helyzetben állanak-e a róm. kath. papok, kiknek jól beszoktatott s fizetett, állandóan alkalmazott szakácsnak állanak rendelkezésre, s talán egyenruhás legény, vagy liberias inas hordja fel a véget nem érő fogásokat, hol a vígadozás zaját nem zavarja, hangulatát *nem korlátozza* a lelkész-család kisebb-nagyobb tagjainak jelenléte? Lehet, hogy kicsinykedő részletezések ezek, de hát részletek alkotják az egészet, azok adják meg annak a képét. A mi lelkészeink fősvénységét illeti, én úgy látam, hogy ez a tulajdonság nem csupán egyes kálvinista papok kizárólagos hibája a papi renden levők közt; a takarékoság pedig a mi viszonyainknál fogva, sokkal inkább sürgetett erény nálunk, mint ott tulnan.

Theológus ifjaink képzése s a társadalmi míveltség szempontjából való neveltetése tekintetében tagadhatatlanul teendők várnak reánk, kivált a bekövetkező egyházpolitikai átalakulások következtében. De midőn ugy gondoljuk, hogy egy theologiai tanárnak az internátusban való elhelyezkedésével, a felügyeletnek s az azzal járó igen fontos feladatoknak reá ruházásával olyan internátust alkothatunk, mely céljának inkább megfelel az eddiginél: azt is meg kell gondolnunk, hogy hányadik theologiai tanár az, a melyik hajlandó lesz az ily beköltözködére családjával? Mert ha az internátus felügyelője családjával mégis némileg elkülönített helyen lesz elszállásolva (a mi nem is lehet másként): hova lesz a közvetlen felügyelet úgy a mint az a római vallásu papnöveldekben gyakorlatban van? Íme, újra az a coelibatus!!

Leszünk-e valaha és mikor abban a szerencsés helyzetben, hogy internátusaink átalakítására kellő eszközökkel rendelkezessünk? nem tudom. De azt tudom, hogy a fogyatkozás érzete oly eleven, hogy a kérdés iskolai hatóságainknál folyvást napi renden tartatik. Igaz, hogy nagyobb szabásu reformot még nem kíséreltek meg egyik theologiai internátusunknál sem, de az is igaz, hogy a nagy munka végrehajtása nem az akaraton mult. Én úgy tapasztaltam, hogy az iskolai nevelés beléletére vonatkozó nyilvános kifogások keveset használnak. Hogy egy kissé kompromittálva legyünk általa, ez talán nem volt célja a cikkirónak sem. Reformtörekvéseink megvalósítására benn, a falak közt, hatóságainknál kell megkezdeni befolyásos férfainknak az agitációt, ott kell toborzani híveket az eszmének; s létre kell hozni előbb a megvalósíthatás első kellékét, az anyagi képességet s akkor lesz módunk eszmét cserélni a rendszer módozatairól. Ily hirlapi cikk közlése kelthet ideig-óráig tartó szenszációt, alkalmat ad ellenfeleinknek a gúnyos megjegyzésekre, a kívánt eredmény elérését pedig igen sokszor épen nehezíti.

A kathólikusok papnöveldeje megteheti, hogy a plebánusok által felvigyázatot gyakorolhat növendékeinek szünidei viselkedésére. Hogy mitől jó az efféle ellenőrködés s mennyiben befolyásolja jótékonyan a növendék magatartását: azt jó lenne ő tőlük megkérdezni; végre is nem valószínű, hogy ez a gondozás az ő neveltetési céljaiknak megfelelő eszközül bizonyult. De a mi ifjainknak ismét más a helyzete. Annyira más, hogy én a szülei ház körében való tartózkodásban nagyobb biztosítékot látok ifjaink viselkedésének helyes irányítására, mint kathólikus barátaink eljárásában, s általában javulnak annyit ifjaink a szülei gondozás alatt egy-egy szünidőn, hogy mindig akad a nagyvárosi életmódnak, erkölcsöknek egy kis lerombolni valója a szorgalomszak beálltával.

Mindezekkel nem azt akartam kifejezni, hogy magunkat tökéleteseknek tartom; sőt elismerem, hogy a kérdéses közleményben van némely megszívlelendő gondolat is. Czéлом volt reá mutatni arra, hogy a cikkirő nem volt eléggé körültekintő, nem helyes szempontból indult ki ítékezésében, a tömjén füstjétől nem látja azt, hogy az mit takar; némely állításában egészen téved, így aztán megbocsátható, ha a Schopperek, Mihajlovicsok, Steinerek, Schusterek, Császkák, Hornigok, Firczákok s a többiek láttára ura-bátyjával együtt elragadtatással kiált fel: „ez aztán az isteni ember!” G—ly.

KÖZÉLETÜNK.

Vagyonösszeírás.

I.

A mivel működését kellett volna kezdeni, 1894-ben végre elrendelte a konvent a magyar ref. egyházak vagyonának összeírását. Az összeírás az u. n. *Jelentő ivekén* történt, melyeket a mult őszön fel is terjesztettek az egyházkerületek. A nagy munkához a nyers anyagot. A feldolgozást pedig a közalap előadójára bízták egy bizottsággal együtt, mely ez év februárjának elején gyűlt volna a felülvizsgálatra össze.

Hogy tényleg mi történt e fontos ügyben? a konventnek most folyó tanácskozásaiból fogjuk megtudni. Annyi áll, hogy a bizottsági tárgyalás elmaradt s az összeírás végeredményéről adat közre nem jutott. Azonban az is igaz, hogy valami nagy érdeklődés sem igen mutatkozott a tárgyra nézve.

Mindössze egyetlen egyházmegye közölte a területére vonatkozó összegezés eredményét: a *gömöri*, s mindössze egy alkalommal szolgáltak ez adatok közzévitatás tárgyául, az *egyházi értekezlet gyűlésén Debreczenben*.

A Jelentő ivekről már sűrűbben volt szó.

Most azonban, midőn a konventi tanácskozások újra az összeírás ügyére terelték a figyelmet s midőn a kész munkálatok közzétételét feszülten és sürgetőleg várjuk, nem lesz érdektelen e tárgyat szóba hozni és épen ezt szándékozom tenni azzal, hogy a mi egyházkerületünkre vonatkozó adatokat *közvetesen*, azokhoz *hozzászólók és tanúságaikat* előadom.

Első az összeírás eredményét megállapítani. E célból a Jelentő ívek alapján 4 táblázatot mutatok be: 1. az egyházak vagyonáról, 2. az egyházak háztartásáról, 3. az egyházi adóról, 4. a belhivatalnoki fizetésről és a minimumról. Megjegyzem, hogy e kimutatásban nincs belefoglalva a domesztika és más alapoknak minket illető része, sem a főiskolák és gyámintézetek vagyona; hogy a számítás koronákban történik és hogy a lelkész-tanítókat a lelkészekhez számítottam.

A táblázatok a következők:

1. Vagyon.

(Koronákban.)

Egyház- megyék	Tényleges vagyon				Adósság kölsön
	Épületek	Föld	Tőkepénz	Együt- tesen	
A.-Szabolcs	2.983,357	1.487,110	445,085	4.915,552	245,903
Békési	5.499,011	1.330,422	901,119	7.730,552	476,700
Bereg	2.366,636	499,234	137,019	3.002,889	72,275
Bihar	2.452,285	540,057	129,955	3.122,297	186,920
Debreczen	4.830,058	1.237,898	2.045,684	8.113,640	348,251
Érmellék	1.645,494	376,751	120,137	2.142,382	70,860
F.-Szabolcs	3.560,025	829,359	333,252	4.722,636	192,120
Kunság	4.993,775	778,850	1.093,774	6.866,399	337,991
M.-Ugoicsa	1.156,994	148,097	262,727	1.567,818	88,453
Nagy-Bánya	1.445,740	480,616	341,437	2.267,793	41,336
N.-Károly	1.310,892	307,702	69,437	1.688,031	60,839
N.-Szalonta	2.125,540	550,236	145,232	2.821,008	73,420
Szatmár	2.475,854	627,331	779,157	3.882,342	81,805
Összesen	36.845,661	9.193,663	6.840,015	52.879,339	2.276,873
Levonva az adósságot				2.276,873	
Tiszta vagyon				50.602,466	
Ehez jön 1.677,873 korona egyházi adónak 7% tőkéje				23.969,614	
Ehez jön 842,883 korona vegyes bevételnek 7% tőkéje				12.041,185	
A főiskolák vagyona nélkül a tiszántúli kerület összes vagyona				86.613,265	
915,422 lélekszámra fejenként				91 és 61 fill.	

* 51,480 kat. hold.

2. Háztartás.

a) Jövedelem (koronákban.)

Egyház- megyék	Földek	Tőke- pénzek	Egyházi adó	Vegyes	Összesen
A.-Szabolcs	101,690	24,286	153,144	80,604	357,957
Bánság	87,793	55,187	377,309	101,758	622,047
Bereg	38,588	8,889	111,619	49,354	198,450
Bihar	59,480	7,895	101,859	31,057	200,291
Debreczen	184,861	156,750	126,335	87,332	555,278
Érmellék	31,749	8,414	68,842	43,397	152,402
F.-Szabolcs	93,137	20,586	104,659	64,772	283,154
Kunság	76,514	107,883	241,426	133,110	558,933
M.-Ugoicsa	10,662	21,849	43,236	27,579	103,326
N.-Bánya	34,779	24,927	53,749	7,028	120,483
N.-Károly	17,409	4,097	53,749	33,992	109,247
N.-Szalonta	48,271	9,303	125,618	70,889	254,081
Szatmár	67,862	44,600	119,227	31,609	263,298
	772,723	494,663	1.677,873	842,883	3.788,142

b) Szükséglet.

Egyház- megyék	Lelké- szeknek	Tanító- nak	Adós- ság	Épületek	Vegyes	Összesen
A.-Szabolcs	76,736	190,341	21,957	20,061	48,862	357,957
Bánság	134,783	258,607	38,779	40,810	113,965	586,944
Bereg	106,717	58,365	6,573	13,957	23,607	209,219
Bihar	74,656	68,619	24,066	9,556	18,612	195,491
Debreczen	97,779	202,067	38,381	20,734	136,877	495,838
Érmellék	66,484	59,943	10,208	6,807	10,092	153,534
F.-Szabolcs	123,752	80,373	22,801	12,044	57,009	295,979
Kunság	100,723	266,472	62,267	28,403	78,130	535,995
M.-Ugoicsa	39,499	30,453	13,354	6,621	12,223	102,150
N.-Bánya	60,833	41,561	3,804	9,027	5,258	120,483
N.-Károly	51,679	35,539	8,362	7,168	12,019	114,767
N.-Szalonta	96,842	111,536	14,791	10,693	3,416	237,278
Szatmár	112,899	85,205	8,350	14,225	52,298	272,977
Végösszeg	1.143,382	1.489,081	273,693	200,106		3.678,616
					Összes jövedelem	3.788,142
					Többlet	109,526

3. Egyházi adó.

Egyház- megyék	F i z e t n e k					egy- lélekre
	Pénzül	Termé- nyekben	Szolgál- mányul	Összesen	Lélek- szám	
A.-Szabolcs	112,991	38,903	1,250	153,144	108,171	1.41
Békésbánság	324,774	51,649	886	377,309	186,388	2.02
Bereg	11,721	80,872	19,026	101,619	42,192	2.40
Bihar	62,953	32,666	6,240	101,859	47,378	2.15
Debreczen	89,234	30,100	6,979	126,313	105,481	1.19
Érmellék	25,050	38,797	4,995	68,842	45,449	1.51
F.-Szabolcs	45,342	51,228	8,089	104,659	71,657	1.45
Kunság	208,431	30,828	2,167	241,426	123,017	1.96
M.-Ugoicsa	18,538	17,123	7,575	43,236	18,700	2.31
N.-Bánya	13,469	27,598	9,805	50,872	22,490	2.26
N.-Károly	14,434	30,816	8,499	53,749	28,238	1.90
N.-Szalonta	83,408	36,995	5,215	125,618	67,325	1.86
Szatmár	24,870	58,341	36,016	119,227	46,854	2.54
Mind	1.035,215	525,916	116,742	1.677,873	915,422	1.83

4. Belhivatalnoki fizetések és a minimum.

Egyház- megyék	Lelkeszi állomások				Tanítói állomások			
	korona	száma	átlaga	mini- mum	korona	száma	átlaga	mini- mum
A.-Szabolcs	76,736	26	2951	2	190,341	125	1522	3
Bánság	134,783	46	2930	9	258,607	219	1176	4
Bereg	106,717	63	1693	33	58,365	59	989	20
Bihar	74,656	48	1555	18	68,619	58	1183	8
Debreczen	97,779	30	3259	—	202,067	129	1566	2
Érmellék	66,484	40	1662	18	59,943	65	922	22
F.-Szabolcs	123,752	90	1375	59	80,373	107	751	42
Kunság	100,723	32	3147	2	266,472	132	2019	1
M.-Ugoicsa	39,499	30	1316	26	30,453	34	895	15
N.-Bánya	60,833	43	1414	29	41,561	44	944	27
N.-Károly	51,679	35	1479	25	35,539	39	911	20
N.-Szalonta	96,842	45	2152	18	111,536	103	1082	13
Szatmár	112,899	65	1735	36	85,205	88	958	28
Összegezés	1.143,382	593	1928	275	1.489,081	1202	1238	205

A fenti adatok szó nélkül is sokat mondanak. Az első és második azt mondja, hogy szegénységünket összetéve, tekintélyes vagyonunk van, hogy kiadásainknál bevételünk az összeséget véve több s feleslegünk tekintélyes. Gazdagok vagyunk! A két utolsó táblázat arra figyelmeztet, hogy az egyházi adó túl magas, egyenlőtlen s hogy 480 belhivatalnoki állomásunk veszélyben forog. Mit ringatózzunk hív ábrándokban? A való az, hogy szegények vagyunk, de ha még türethető állapotunk lenne is, micsoda a mi összes vagyonunkhoz képest a másfelekezetűek óriás vagyona? A n.-váradai oláh püs-

pöknek csaknem 3 annyi földbirtoka van, mint nekünk összesen, Schlauchnak pedig több jövedelme, mint a mi összes egyházi adónk. De legyen másé, a mi a másé. Nem az fáj nekem, hanem az a 480 pusztuló állomás. Csak abban bízek, hogy a tényleges állapot lehet nem oly sötét s hogy az adatok megdöbbenő sulya sok tanúságot is rejt magába.

Ferenczy Gyula.

Falusi levelek.

X.

Örömmel olvasom a gondoskodó szeretet nyilatkozatait, a papi özvegy-árva menház eszméjének felszínre hozatalát. Még nagyobb örömmel látom, hogy odaát Erdélyben már megvalósítva áll előttünk a papi árvaház. Bizony a nagy tevékenységű püspök munkája a jelen és jövő nemzedék elismerésére és hálájára méltó alapvetés. Evekkel eze előtt én is előállottam a tiszántúli ev. ref. egyházkerület papi árvaházának tervezetével, egyetlen hang emelkedett pártolására, mély hallgatással fogadta, vagy talán nem is méltatta figyelmére testületünk. A tárgy pedig hálás, szükséges, és jótékonyágában kiszámíthatatlan vigasztaló hatása.

A papi özvegy-árva menház eszméjét nem tartom kivihetőnek, sem egy központban, még kevésbé több vidékeken. Gondoljuk el, minő alappal kellene rendelkezni azok felállítására, és honnan vennők mi szegény papok azokra a költséget? Az eszme szép, de a gyakorlatban meg nem valósítható. V. és I. urak nem tudom foglalkoztak-e a kivitel módozatainak számításával: mindenestre csak úgy lehetne elbírálni a tervet, ha az alap és fentartási költség mennyiségéről és honnan vételéről kimutatást is közöltek volna. A gyakorlati élet nagyon sok szép és üdvös intézmény tervezetét elsepri, ha az anyagi erő hiányzik a kivitelre.

Hanem igen, kivihetőnek tartom azt, hogy minden ev. ref. egyházkerület állítson papi árvaházat oly helyen, hol az árvákat nevelni és taníttatni alkalom van. Ezt lehet kevesebb költséggel, kezdetben kisebb árvakörrel felállítani; idővel megerősödhetik annyira, hogy minden arra szorult árvánkat befogadhassa.

Az a biztató remény gyenge sugára, mely a múlt évben már-már lelkünkben jobb anyagi jövő képét rajzolta, elaludt; ki tudja mikor kél ismét életre, ki mondhatná meg, lesz-e idő, mikor az 1848-ki XX-ik törvényezikk alapján a protestáns lelkészi kar anyagi javadalmazása az államtól megérdemelt arányban fog megállapíttatni és fedeztetni? Ma még távol állunk ettől, de ha bekövetkezik is, nem lesznek-e mindenkor szegény árváink, özvegyeink, kiknek lelkéről az élet gondját el kell távolítanunk, szemeikből az elhagyatottság sajtolta könyeket el kell törölnünk?

Nagyon szomorú állapot ez a miénk, nem csak azért, mert a szegénység miatt le kell mondanunk még a mai élet kívánalma szerint szükséges művelődési eszközök megszerzéséről; nem vagyunk képesek a külső társadalomban a képzettségünknek megfelelő állás elfoglalására; nem reprezentálhatjuk polgári terén méltóan a haladást, lelkiszabadságot, egyenlőséget hirdető egyházunkat: hanem azért is, mivel alig tudja legtöbb magyar református lelkész családját tisztességesen fenntartani, kevésbé gyermekeit taníttatni, biztos életpályára nevelni. És ha idő előtt elhal a lelkész, gyakran tehetetlenül, vagyontalanul hagyja élettársát és apró gyermekeit, mert a legszigorubb takarékossgal sem volt képes számukra anyagi javakat gyűjteni, vagy csak félretenni sem. Mig

a polgári téren már az utolsó törvényszéki szolgának, vasuti bakternek nyugdíjja, családjának évi segélye biztosítva van: addig a mieink teljes elhagyottságban állanak a kietlen jövő előtt. Gyógyító balzsamvigasztaló, támogató kéz lesz ugyan — de még sok ideig csak kis mértékben — az egyetemes gyámintézet, azonban addig is hány árvát menthetne meg a papi árvaház jótékonyága?

Hol állunk anyagi javadalmazásunkkal? 2000 lelkészi állomás van, a gyámintézeti bizottság 750 frtra vette az átlagos lelkészi fizetést, ez sem elég nagy összeg arra sem, hogy egy lelkészi család jelenét biztosítsa, de ne feledjük el azon aránytalanságot, mely a különböző lelkészi állomások javadalmazásában van. Mig I-ső és II-sod osztályu egyházaink száma együtt csak 585, a III-ad osztályuaké 555, a IV-ed osztályainké pedig 860, a melyekben az átlagon alól és jóval kevesebb fizetésű lelkészi állomásaink vannak. És a szomorú helyzet mennyire bénítólag hat egyházi életünkre? fiaink világi pályára rohanva mennek, a lelkészi pályára napról napra kevesebben lépnek, s egy évtized mulva, a mikor a munkatér még kritikusabb, több önfeláldozást igénylő lesz, a mikor nagyon sok lesz az aratni való: nem lesz elég munkás arató!

Miként, miből gondolom én a papi árvaházat felállítani? Uj, egyetemes gyámintézetünk lesz, melynek minden lelkész kötelezett tagja. Eddigi gyámintézeteink fentartása, illetve tovább fejlesztése alig okadatolható már csak azért is, mert az évi járulékok kettős terhet nem hordozhatjuk; mig e nemzedék él, rendeltetése fennáll, de ha e nemzedék kihál, tekintélyes összeg marad lelkészi testületünk rendelkezésére. Egyházkerületünk egyházmegyéinek gyámintézeteiben jelenleg 600,000 frt, alap van, ezen összeget gondoltam én papi árvaház alapítására és fentartására fordíthatni. Így egyházmegyei mostani gyámintézeteink évi segélyezése jelenben és még ezután is öt év alatt az özvegyek és árvák részére a mostani mérvben biztosítva lenne, azok számának fokozatos kevesbedésével még növekedhetnék is, — s miután öt év mulva már az újabb nemzedék özvegyeit, árváit az egyetemes gyámintézet segélyezné, jog- és érdek csonkítás nélkül lehetne évenként a fentebbi összeget papi árvaházra elvonni, és idővel a mint mostani gyámintézeteink segélyezéseinek nemzedéke kihál, az árvák felvételének nagyobb számával lehetne ezen jótékonyágot szélesebb alapon kiterjeszteni.

Tudomásom szerint 15 évesen alól papi árváinknak száma egyházkerületünkben 120-ra tehető, ha ezeknek csak $\frac{1}{4}$ -ét, 25—30-at veszünk olyanokul, a kik vagyontalanság miatt felsőbb iskolákba nem járhatnak, s ezek nevelésére, kiképzésére alkalmat és módot nyújtunk az árvaház felállításával: nagyon meg van hálálva és társadalmunk érdekeinek előmozdításában jutalmazva a papi árvaház jótékonyága; mennyivel inkább ösztönözhet bennünket azon indok is, a mi a kolozsvári papi árvaház alapításánál szem előtt tartatott, hogy valószínűleg ez árvaházban fogjuk a jövő lelkészi nemzedék nagy részét egyházunknak nevelni.

Nem czélom most a tervezet, költség, fentartási módozat részleteit tüzetesen kifejteni, csak egyelőre reá kívántam mutatni a követésre méltó kolozsvári példára, megjelöltem az alapot melyre építhetnők: fejlesszük tovább az eszmét, s ha előbb nem, legalább a kik azt érik 1900-ban emeljenek egyházkerületünkben menhájlékot a szegény papi árvák othonául, ez lenne az új század jótékonyágot sugárzó emlékoszlopa. Sőt meggyőződésem szerint, a papi árvák ügye egyik méltó

tárgya lenne egyházkerületi egyetemes jövő értekezletünknek; közös ügyünk ez, egyházi értekezletünknek tagjai 90%-ban lelkészek, és reményem világi tagjai sem fogják megtagadni e szent ügy pártfogását, — legyen szabad erre felhívnom a mélyen tisztelt elnökség becses figyelmét és pártolását.

S—s.

Egyházmegyei közgyűlés.

A debreczeni ev. ref. egyházmegye ez évi első rendes közgyűlése, f. évi április 5-én tartott Debreczenben. Bár az új egyházi törvény, a közigazgatási bíráskodás behozatalával, meggyerítette is a közgyűlési ügyek szokott számát: mindazáltal 9-től 1 óráig tartott a tárgysorozat letárgyalása.

Mélyen meghatotta a közgyűlés közönségét az esperes megnyitó beszéde, melyben az igaz érzés meleg hangján szólva, oly megkapó, szép és az illetőket híven jellemző szavakkal jelentette be K. Tóth Mihály debreczeni — s Baróthy József udvari lelkészek halálát, hogy érdemesnek tartom e szavakat, e rövid tudósítás keretében is, a következőkben idézni: „Néhai Könyves Tóth Mihály debreczeni lelkész az — így hangzik a beszéd említett része — kiről emlékezem, a nagynevű lelkipásztor, meggyőző műszónok; a ki ha késő kora utóbbi éveiben nem vett is tevékeny részt egyházmegyénk ügyeiben, de hosszú lelkészi hivatala kezdetén tevékeny, munkás tagja volt egyházmegyénknek, mint tanácsbíró, mint egyházmegyei pénztárnok, aki egyszersmind most már áldást osztogató lelkészgyámintézetünk bölcsőjét is dajkáló kezekkel ringatta. Tudjuk, hogy az általa nemes hívséggel betöltött munkaköréből, mint tépte ki őt az erőszak azért, mert legjobb meggyőződése szavaival hirdette az evangéliumi ígét nemcsak alkalmas, de alkalmatlan időben nyíltan a háztetőkről. Néma hallgatása, békés türelme után, évek múltán ismét visszatérhetett a helyre, hol lángoló ügyszerelme — mintha hézag működésében nem is lett volna — az ifjuság hevével, a megállapodott kor bölcsességével s a szevedés tapasztalataival munkálta az általa bensőleg szeretett egyháza igaz érdekét. Álljunk meg nagytiszteletű közgyűlés! méltó kegyelettel egy örök emlékű korszakot jelölő ezen nagyunknak, az ékesszóló lelkipásztornak, a Révész társának, a kor egyetemes keresztyén elvétől el nem szédített kálvinista papnak emlékének; tegyük le az előtt mi is az elismerés koszoruját! Az élet nehéz viharát diadalmasan kiállott aggtölgy mellett, adózzunk még kegyelettel egy másik szerény munkatársunk, udvari lelkész Baróthy József emlékének is, ki legjobb tehetségeit, a példányszerű becsületesség őszinteségével fordította egyháza elővitelére, virágzása eszközésére Legyen áldás a hű lelkipásztor emlékének s legyen az kegyelettel örökítve jegyzőkönyvünkben!“

E kegyeletes megemlékezésért, a gyűlésben jelen levő K. Tóth Kálmán debr. lelkész, mint az elhunyt nagynevű lelkipásztornak fia, szívélyes szavakban fejezte ki köszönetét; mire a közgyűlés, az esperes indítványához képest, elhatározta, hogy K. Tóth Mihály emlékének a jegyzőkönyvben külön lapot szentel s Baróthy József emlékét is ugyanott örökíti.

Bejelentetett az üresedésben levő egyházi tanácsbírói állás betöltése végett a múlt évi közgyűlésben elrendelt szavazás eredménye, mely szerint szavazattöbbséggel Szele György tépei lelkész választott meg, ki a szokott esküt a közgyűlés színe előtt le is tette.

Egyházkerületi képviselőkké Gyulai László, Szele György, Fráter Gyula, Szúnyogh Szabolcs, — póttagokul Széll Farkas és Nagy Lajos választottak. A lelkészgyámintézetből az 1895/6-ik évben segélyezendő névsora megállapított; e czímen háromezer, néhány száz forint kiadása van a gyámintézeti pénztárnak. Majd az egyházmegye f. évi költségvetése állapított meg s a különböző pénztárakról vezetett számadások — a számvevő és számvizsgáló bizottság indítványához képest — helybenhagyattak.

A lelkészek anyakönyvi és stoláris jövedelme 10 évi átlagának kimutatásait, a beküldött adatok alapján s tekintettel az egyházpolitikai törvények életbeléptetésének folyamánként remélhető állami kárpótlásra, az esperesi hivatal elkészítette s a közgyűlés az esetleges felhasználhatóság idejéig levéltárba tétetni rendelte.

Az udvari egyház a lelkészválasztásnak 3 évre elhalaszthatását kérte, azon indokolással, hogy az elmaradt árvák iránt akar, a három kegyeleti év jövedelmének részökre adásával, jótékonyt gyakorolni; az a körülmény azonban, hogy az udvari egyház, a három kegyeleti év leteltéig a lelkészválasztást megejteni nem akarja, mintegy igazolni látszik azon elterjedt hírt, hogy a kérelem valódi indoka nem más, mint az ottani helyettes lelkésznek, ki csak 3 év múlva lesz az udvari lelkészi állásra minősítve, akkor leendő megválaszthatása. Természetes, hogy a közgyűlés a kérelmet, mint törvénybeütközőt, elutasította.

A debreczeni egyház bejelentette, hogy az egyházközségi közgyűlést most már megalkotta.

Ugyancsak a debreczeni egyházból felebbezés terjesztetett a közgyűlés elé az u. n. *árvatartó alap* átvétele ügyében. A Mária-Terézia-féle s közel 30,0000 frtot tevő árvatartó alapot ugyanis az 1895. január 1-sői állapot szerint adta át a város az egyháznak; a presbiterium, amaz állapot szerint, egyhangulag hozott határozattal át is vette azt, de később kitűnt, hogy mivel a tényleges átadás csak 1895. decz. vége felé történt, az időközi kamatokból mintegy 10,780 frt maradt még a városnál, olyan a mi szintén az árvatartó alapot illeti s ez elmaradt összeg követelését kérte a felebbezés. Az egyházmegyei közgyűlés, nagyobb részt a debreczeni egyház jelen volt képviselőinek kiváratára, az ügy érdemébe nem bocsátkozott, hanem visszatette azt az egyháztanácshoz azzal, hogy szerelje fel azt az ügyet minden oldalról teljesen megvilágosító adatokkal.

A bárándi egyház közalapi évi járulékat, egyszersmindenkorra, évenként fizetendő 74 frt 70 kban kérte megállapítani; de mert ez összeg, tekintettel a bárándi egyház lélekszámára s az egyházi törvény ide vágó rendelkezésére, felette csekély: a kérelem nem teljesített.

A péterszegi egyház kérvénye folytán elvileg kimondatott, hogy a belhivatalnokok, az egyháztanács tudta és beleegyezése nélkül, lakásaik kényelmesebbé tétele céljából, az egyház pénztára terhére nem költsékezhetnek.

A bárándi egyház, saját, u. n. törlesztési kölcsön-pénztárából, 1000 frtot vett fel kölcsön s most ez összeget az egyháztanács a pénztár tőkéjéből egyszerűen leiratni határozta, mely határozat ellen felebbezés adatván be, az egyházmegyei közgyűlés kimondta, hogy az egyház az 1000 forintot csak kölcsönnek tekintheti, melynek kamatait fizetni tartozik; mert ama pénztár eredeti rendeltetése még 10 évig tart s e mellett az annak kezelése tárgyában a bárándi egyház által alkotott, az egyházmegye által megerősített szabályzat

világosan azt rendeli, hogy azon pénztárral szemben az egyház is csak úgy tekintendő, mint akármely más, egyes kölcsönvevő vagy adós.

Több, kisebb tárgy elintézése után, a mindvégig nyugodt hangulatban folyt gyűlés véget ért s délután, egész késő estig, a bíróság ülésezett, közigazgatási és fegyelmi peres ügyekkel foglalkozván.

Referens.

KÜLFÖLD.

Az angol missio egy újabb nemes ténye.

Nagy ribillió uralkodik Newyorkban, kiváltképen a mindent absorbeálni akaró róm. kath. egyházi bizottság körében. A ribillio genezise onnan datálódik, hogy ez év január havában elhunyt szerkesztőjét az Amerikai Nemzetörnek, Szepessy Gusztávot nem akarta eltemetni egyik scrupulozus páter, a bayonnei Bella Soma, mivel-hogy az illető elhunyt elkövette azt a tapintatlanságot, hogy meg nem gyónt, minekelőtte elhagyta volna ez árnyékvilágot.

A tisztelendő úr lelkiismereti dolgot csinált a dologból s elhatározta, hogy megköti magát. Csakugyan úgy is történt, a temetés napján csak várják, várják a papot, de a ki késve-késik az éji homályban, az nem más, mint tiszt. Bella Soma ur. A gyászoló felek csakhamar megunták a türelmetlen várakozást s elmenesztették a kiadóhivatal saját ügyes futárját, a néger Jim-et, hogy rendelje meg a gyászszertartás végzését egy görög katolikus magyar lelkésznel. Jim nem is volt rest, a gondolat sebességével toppant be a newyorki görög kath. lelkésznel, hogy őtet a szertartás végzésére kapacitálja. Csodálatos módon azonban ez a tisztelendő úr is nagyon megbicsaklott, a mennyiben megigérte volt, hogy 3 órákor eltemeti a halottat, mégis mikor elő kellett volna állania, akkor hozakodott elő egy bizonyos püspöki rendelettel, mely tiltja az olyan egyéneknek tisztességes eltakarítását, kik nem az anyaszentegyház kánonai szerint rendezték be maguknak egész életfolyamatukat, s különösen azoknak, kik elég vakmerőek voltak az igaz Bíró elé állani annélkül, hogy előbb errel licentiát váltottak volna.

A dolgok ilyen állásában az özvegy nem tudván többé uralkodni lelke szenvedélyein, a felindulás egy önfeledt pillanatában föltépte a koporsó fedelét, s a férje tetemén elhelyezett szentképeket, a keresztet és a bibliát kidobálta a koporsóból, miközben nem épen hízogó megjegyzéseket tett a kath. vallásra s annak szolgálóira, kik boldogult férjétől az utolsó végtisztességet is megtagadták. Majd ismét mozgósított Jim, az Amerikai Nemzetörnek saját külön udvari futárja azzal a megbizással, hogy kerítsen papot, ha a föld alól is.

Jim, a megbizásnak eleget tett, magával hozván a Hope Chapel derék prot. lelkészét Devius urat. Devius úr rögtönözve el is temette az elhunytat a presbyterián templomban, még pedig angol nyelven tartott beszéddel, melyet hú fordításban Schnitzer dr. izraelita honfitársunk reproducált. Így történt aztán, hogy Szepessy Gusztávot, noha róm. kath. volt, protestáns templomból temették, s a gyászbeszédet felette zsidó tartotta. Eddig a tények, melyek a magyarság épülésére jó ideig adtak anyagot az amerikai magyar lapoknak a torzsalkodásra, a zivódásra, közvetve pedig oda hatottak, hogy az amerikai magyarság körében a felekezeti ellentétek sokkal inkább kiélesítettek, semhogy mostanában az összmagyarság

érdekeinek munkálása körül a magyar elem egységes támogatására egyhamar számítani lehetne.

A dolognak azonban tanúsága is volt. Özv. Szepesi Gusztávné a temetés alkalmával kijelentette, hogy áttér a prot. egyházba. E ténynyel Szepesiné kétségtelenül hatalmas impulzust adott a newyorki prot. egyház organisálására. Newyork 60,000 magyarsága közt mintegy 5000 protestáns ember él, kiknek nagy contingense teljesen nélkülözi az evangelium hallgatásából származó lelki áldásokat, kik idáig egyház és vallás nélkül szű, kölködvén, valósággal vigasztalatlan, hogy ne mondjam állati életet éltek. Pedig itt Amerikában, hol a létfenntartásért folytatott küzdelem oly kiméletlenül durva módon nyilvánul, itt a hitélet ápolására, az atyafiúi szeretet közösségének minél intenzívebbé való tételére nézve, épen az életben folyó kiméletlen harc megnevesítése érdekében — sokkal fontosabb missió, sokkal nehezebb feladat vár az egyházra és lelkészekre a kura pasztoralis mezején, mint az bárhol a világon elképzelhető!

Ezt tudván a newyorki presbiterián egyház, ismét segélyére jött, a testvéri nemes szeretet érzelmétől indítva, a newyorki prot. magyarságnak, hogy őket az evangéliumi szent vallásnak megtartsa. E végből, közvetlen Erdélyiné áttérése után, a Hope Chapel lelkésze, ki a magyarokkal igen rokonszenvezik, összehívta az egyháztanácsot, s ott előadta, hogy a prot. magyarság megmentése érdekében nagy és szép munka várakozik a newyorki presbyterián egyházra. Az egyháztanács nagylelkűséggel, mint egyszív és egy lélek, tette magáévá az ügyet, s rögtön bizottságot nevezett ki Devius ur elnöklete alatt, felhatalmazván őket, hogy egy magyar prot. (ref.) lelkészt hozassanak az országból, kinek 8 évig, évenkénti levonással, a Hope Chapel egyházpénztára terhére, missiólelkészi fizetést biztosítsanak, míg pedig az illető lelkész megérkezend, kéressenek föl az E. Államokban levő többi magyar ref. lelkészek, hogy időnként Newyorkban isteniszteletet tartsanak. Minden költségeik a Hope Chappel egyházi pénztárából fedeztetnek. A megiszteltetés igénytelen személyemet érte első sorban, sőt föl is hivatam, hogy amennyiben hajlandó volnék elfoglalni az organizálandó newyorki ref. egyház lelkészi állomását, nyilatkozzam. Természetes, hogy miután kisdied clevelandi parochiámon teljes boldogságban érzem magam, az ajánlat ezen oldalára nem reflektálhattam.

De a newyorki presb. egyház még tovább megy áldozatkészsége dokumentálásában. Kész ugyanis a lancasteri, vagy bármely más prot. egyetemen *magyar ifjakat a lelkészi pályára kiképezni*, anélkül, hogy az illetőknek egyetlen krajczárjába is kerülne, sőt úgy hiszem, hogy még utiköltségeik is fedeztetnek.

Hogy az angolok, mily önzetlen szeretettel viseltek a prot. magyarság lelki ügyei iránt, azt hiszem erre nézve elég bizonyosság magának a clevelandi ref. egyház megalakulásának s fejlődésének története. Ez egyház soha sem létesülhetett volna, ha az angol missio föl nem veszi a kezdeményezés zászlaját. Közel 3000 dollárt, mintegy 7—8000 frtot költött már az angol missio a mi kis egyházunkra, anélkül, hogy tőlünk várna valamit, anélkül, hogy részünkről csak a hála is aspirálna. Hogy a nemes ügyről nem maradt el Isten áldása, azt eléggé igazolja az evangelium hirdetésének naponként érezhető, nemes cselekedetek véghezvitelében nyilvánuló ereje. Négy év alatt fölépült a ref. magyar templom, s most e nyáron, ha Isten segít, fölépítjük a parochiát is, sőt egy emeletes bérházat is!

Az angolok nemes lelkesedését hirdetik a pittsburgi, a s. norwalki, a brigeporti és a canadai magyar ref. templomok és egyházak is!

Non verba, sed facta loquuntur! Az angol egyházak a keresztyéni szeretet közösségének áldásos erejét magok is átérzik, s annak mindig kifejezést is adnak. Peldárá az E. Államok területén szétszórtan élő prot. magyarság lelki érdekeinek fölkarolása, példa rá az a nemes hæv, az a lángoló lelkesedés, az a költségeket nem kimélő áldozatkészség, melylyel a protestáns angol nemzet az evangelizáció terén forgolódik! Az angolok keveset adminisztrálnak, még kevesebbet banquetteznek, de hasonlíthatatlanul többet tesznek, mint mi magyarok vissza, ha ennek meghozatalával a tiszta evangelium hódítása és térfoglalása van egybekötve. Minden nemzetnek saját nyelvén írva adják kezébe a szentírást, saját nyelvén hirdetik az evangeliumot. Ebben az intenzív munkálkodásban található meg annak a kulcsa, hogy dacára annak, miszerint Amerikában az állam teljesen indifferens állást foglal el úgy specialiter az egyes egyházakkal szemben, mint általában a vallásosság, a hit tényeit illetőleg, dacára annak, hogy Amerikában absolute senkire sem lehet sem erkölcsi, sem hatósági nyomást gyakorolni a tekintetben, hogy magát valamely felekezet tagjának vallja, s annak évi fenntartásához csak egyetlen fillérrel is járuljon, mégis itt a vallásos, az egyházi érzületnek, oly hathatósan nyilvánuló ténykedését kell tapasztalunk, mely bámulatra, tiszteletteljes elismerésre kell, hogy készítsen bennünket!

Vajjon mikor jutunk mi magyar protestánsok oda, hogy saját véreink, saját hitfeleink lelki szükségleteinek kielégítéséről kellőképen gondoskodjunk? Hát még azután a külmisso mezéjen mikor fogunk forgolódhatni!

Cleveland-Ohio.

Harsányi Sándor.

IRODALOM.

Két új tankönyv.

Bevezetésül ahhoz, a mit mondani akarok, két tényt leszek bátor konstatálni. Mindnyájunk előtt ismeretes, nem igen vigasztaló tények ezek.

Az egyik: hogy nekünk, reformátusoknak, tankönyvirodalmunk kelleténél sokkal hiányosabb és szegényesebb.

A másik: hogy középiskoláinkban az u. n. reáliák, különösbbe pedig a matematika tanítása általánosságban csak igen közepes eredményt mutathat fel.

Ugy hiszem, megsérteném olvasóimat, ha e tényeket még bizonyítgatni akarnám.

Még okaiknak a felemlítésével is alighanem felesleges dolgot végzek, mert azt hiszem, mindenki, a ki viszonyainkat ismeri, némi gondolkodással, magától rájöhét.

Részletesen tenni nem is szándékozom, de e célra, a nemes célra való tekintettel, melyet jelen soraimmal, (nem leplezem) elérni óhajtok, mégis megpróbálok egy pár megjegyzést fűzni ide az okokat illetőleg.

Tankönyv irodalmunk fogyatékos voltának, protestáns szegénységünkön kívül, igen jelentős okául tekintem közönyösségünket.

Dr. Öreg János így kiált fel egy értekezésében (Tanügyi szemle 1885/6): „Hogy fejlődjék tankönyvirodalmunk, ha saját embereinket magunk mellőzzük!”

Tény, hogy iskoláink általánosságban kevéssé respektálják a forrást, melyből a használandó könyv

eredt, holott, ha az első csiráknak táplálékot nyújtani nem sietünk, mikép várhatjuk, hogy erőteljes növény fejlődhessek valaha belőle?

En hiszem, hogy ha tán sovinizmus is azt mondanom Dr. Öreggel: használjuk a magunk embereinek tankönyveit még akkor is, ha talán valamivel selejtesebbek más szerzőkénél, mert csak így remélhetjük, hogy majd jobbat írhatnak, — mondom, azt hiszem, hogy ha sovinizmus is ez, nem olyan sovinizmus, a miért szegénykez-nem kellene.

A mi illeti mennyiségtani tanításunk sikerének korlátolt voltát, — az sok tényezőnek az eredménye. E sok tényező azonban meglehetősen világosan ismeretes ma már előttünk. Szellőztetésük ezeknek, úgy vélem, az ügynek csak hasznára válhatik, mert a tanúságokat levonhatjuk belőlük.

Egy más alkalommal talán venni is fogom a bátorságot magamnak, hogy e témával részletesebben foglalkozzam. Vagy még inkább örülnék, ha valaki nálam hívatottabb ebben megelőzne.

Egy okra azonban e helyen akarok rámutatni.

S ez: némely tanáraink azon felfogása, hogy mathesist könyvből tanítani nem lehet; a mennyiségtan tanításában a könyv csak nyűg és akadály.

Valóban egyik gymnasiumunk pár év előtt megjelent értesítője programmértekezésül tárgyalja ez abszurd paedagogiai tétel bizonyítását.

Ily elv, — mint magában világos, — már a tankönyvirodalomra is zsbasztólag nehezedik, de lényeges hiba azért, mert igen jelentékeny akadálya lehet a tanítás sikerének, sőt, — merem hozzá tenni, — nemcsak a tanításának a középiskolában, hanem a tanulásának is azon tul.

A középiskolai tanítás sikerét károsan befolyásolja, a mennyiben a tanuló soha sem készíthetvén jegyzetében valamely problémáról oly rendszeres, szabatos képet, mint azt egy jó könyv teszi, soha sem is nyer arról, kivált a gyengébb képességű, oly világos, tiszta képzetet, a minőt nyerne akkor, ha — miután megértette, — könyvében precis összeállításban áttekinthetné azt. Egyes problémákra is elmondható már ez, mennyivel inkább még egyes fejezetekre, vagy a középiskolai egész mathesizsre nézve, mely a könyvvel nem ismerős tanuló fejében sohasem válik oly szerves egészsze, mint a hogy azt a könyvolvasó maga előtt láthatja.

E sajnálatos felfogás bénító befolyása kihat a középiskolán tul is arra, a ki továbbra is mathesizsrel foglalkozik.

Csak a ki próbálta, tudja megbecsülni, milyen munkába kerül a maga erején tanulni meg mennyiségtani könyvet olvasni!

Olvasás nélkül pedig matematikai ismeret nincsen.

... Csak ennyit akartam elmondani ez alkalommal célom érdekében. S ez a célom az volt, hogy mélyen tisztelt kartársaimnak a figyelmét felhívjam két derék mennyiségtani tankönyvre. Fr. Kiss Károly, budapesti ev. ref. főgymnasiumi tanár munkái ezek. *Mértan* és *Algebra*. A kettő együtt felöleli az egész középiskolai mathesizst.

Részletes bírálatot adni e helyen nem lehet szándékom. De meg vagyok győződve, hogy a ki csak néhány lapot is olvas el ezekből, észreveszi rajtok a szerző nagy körültekintését, lelkiismeretességét, magyarróságra törekvését. Oly tankönyvek ezek, melyek tisztán objektíve (értem, magyar és református eredetöktől függetlenül), tekintve is teljes pártolásunkat érdemlik meg s merem mondani, hogy nemcsak a református,

hanem a hazai tankönyvirodalomban is haladást jeleznek. Ez utóbbi állítás igazolására legyen érintve pl. csak az a körülmény, hogy szerző a mennyiségint történelmi háttérrel együtt igyekszik bemutatni.

Még csupán egy adatot kívánok e könyvek történetéből megemlíteni, mely egyrészt tankönyvirodalomunkra, másrészt magokra a könyvekre vet némileg érdekes világot.

A mértant írta meg előbb a szerző, s miután kiadót nem kapott hozzá, maga költségén nyomatta ki. Mikor megjelent a mű, s a kedvező bírálat, melylyel fogadtatott, köztudomású lett: a Franklin-társulat (értésülésem szerint), azonnal megvette a szerzőtől a második kiadás jogát s felkérte őt, hogy teljesség okából írjon egy ehhez illő algebrát is. Így iratott az Algebra, mely később is jelent meg, oly kifogástalan külsővel, mely a Franklin-társulat kiadványait szokta jellemezni, míg a mértant külseje bizony meglehetősen simplex.

Ugy gondoltam, hogy ezek elmondásával tartozom a jó ügynek.

(Kis-Ujszállás.)

Dr. Pallagi Gyula.

„Az 1848—49-iki Magyar Szabadságharcz Története” című munkából ez uttal már a 32. füzet megjelenését jelezhetjük. Ebben Gracza a bécsi októberi forradalommal kapcsolatos eseményeket írja le a nála már megszokott élénkséggel. A füzetben közzétett egykoru képek közül nevezetesebbek ezek: A bécsi nép örvend Látour halálának. A külföldi szabad csapatok. Kossuth a szegedi nép közt. Csata Nyárasdnál 1849. jan. 13. A nagyszebeni első csata 1849. jan. 21. A szolnoki csata ugyanez év jan. 22. Ihász Dániel ezredes 1879-diki arczképe. A szolnoki csata 1849. márcz. 5. Részlet Komárom osztromából. Ezen kívül még több egykoru rajz élénkíti a hatásos előadásu szöveget. E jelzéssel kapcsolatban örömmel hozzuk az érdekelt t. olvasó közönség tudomására, hogy Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) könyvkiadó cég (Budapest Andrassy ut), újabb áldozattal és méltányiasra érdemes buzgalommal elhatározta, miként a közönség részéről több irányban kifejezett óhajtnak megfelelőleg, ezt a közlismérésben részesült munkát még néhány füzetrel megtoldja úgy, hogy az egész mű, három egyforma kötetben, 52—54 füzetben lesz teljes. Ezt a teljesen indokolt és helyesléssel találkozó intézkedést a kiadó cég vállalatának még tömegesebb támogatása céljából mi is megemlítjük s a munkát ismételtén ajánljuk. Egy egy füzet ára 30 kr. Megrendelhető minden könyvkereskedésben és közvetlenül a kiadó cégnél, a hol a gyűjtők minden hét előfizető után egy tiszteletpéldányt, vagy annak bolti árát kapják jutalmul.

Vettük az Athenaeum r. társaság kiadásában megjelenő „A magyar nemzet története” című tiz kötetes nagy munkának 16., 17., 18., 19., 20. és 21-ik füzetét. Ezekben a füzetekben Kuzsinszky Bálint folytatja a római korszakról szóló tanulmányát. A 16-ik füzethez van csatolva „Magyarország térképe a római uralom idejében”, „Trajánus oszlopa Rómában”, pompás fénynyomatban; igen érdekes az erdélyi Sarmizegetuza helyén (Várhelyen) talált két római mozaikkép, mely fényes szinképből van bemutatva. Ugyancsak e füzetekhez műmellékletül van csatolva Pannóniának 4 római korbeli Peutinger-féle térképe. Ez a három füzet oly gazdag szöveg-képekben, hogy azok felsorolására terünk nem jut. A kiadótársulat a 18. füzethez „kedvezményes értékjegyet” mellékel, melynek tulajdonosa felhatalmaztatik,

hogy a szövege és mellékletei által közkedveltségre és óriási elterjedésre jutott „Kézi Lexikont” két kötetbe diszesen kötve 16 frt helyett minden könyvárusnál 10 frtért veheti meg. Az első kötet a 19., 20 és 21. füzetekkel nyert befejezést. Az első kötet ezen utolsó füzetei a hercegprimás *előszavának* közlése után „A Germán népvándorlás kezdetét”, majd „A hunn uralmat”, a „Germán uralmat” és az „Avarok korszakát” tárgyalják. A befejező füzetekben egész sorozat szövegek képek vannak közölve, a melyeknek legnagyobb része még ismeretlen a magyar olvasóközönség előtt. A kiadótársulat bekötési disztáblázatról is gondoskodott, mely minden igényt kielégíthet, a diszt tartóssággal egyesítvén. A félbőr-tábla 1 frt 40 krért külön is kapható. Az első kötet ára diszt kötésben 8 frt. Ajánljuk megérdemelt figyelembe.

Nekrológ.*

Folyó évi márczius hó 14-én d. u. 1 órakor a felsőszabolcsi ref. egyházmegye tanítói karának egyik kitünősége: Kun Szabó Lajos keéki ev. ref. néptanító jobb létre szenderült. Ki volt ő, s mikép töltötte be hivatását: arról tanuságot tesznek tizenhat és fél éves tanítói működésének sikeres eredményei. Itt csak vázlatosan vetek visszapillantást a hivatali életkörre, melyet a jelzett időben nemesen betöltött.

A boldogult született Kisujszálláson 1858-ik évi július hó 14-én Szabó Gáspár és Nagy Sára polgári rendű szüléktől. Elemi iskoláit szülőföldén végezve, gymnasiumi kiképzését az ugyanott virágzó gymnasiumban nyerte. Szüleinek óhajtnására élet-célul a tanítói pályát tűzte. Készületének helyéül a sáros-pataki tanítóképződet választá, hol az 1875/76. 1876/77 és 1877/78 iskolai években szakpályáját jeles sikerrel bevégezve, még ugyanezen év július havában jeles eredményű oklevelet nyert; mely jeles készülttségének alapján a keéki ref. gyülekezet ugyanezen év augusztus havában egyhangulag rendes tanítótul megválasztotta. Noha meghívójában az első évben csak féljövedelem volt részére biztosítva: jobb jövő reményében a keéki ref. egyház meghívását elfogadta s hivatali állását 1878-ik év szeptember 3-ikán elfoglalta. Nőtlenységben csak 4 hónapot töltött, mert 1879-ik évi január hó 14-ik napján a sáros-pataki ének és zenetanár, Ivánka Sámuel leányával Ivánka Teréziával házassági életre lépett, mely házassági frigyét az ég a szeretetnek zálogaival, négy fiúval és két leánnyal áldotta meg.

Élettörténete semmi más, mint egy felekezeti néptanítónak valódi képe, melyben a természettől nyert egyéni nemes jellemvonások képcsoportozata, a tanítói hivatottság elvitázhatlan mintaképei rajzolják. Szak-képzettség, tanítói hajlam, kedv, rátermettség, a kötelesség betöltése iránti buzgóság nála kellő összhangzatban valának. Mint kántortanító, tehát mint az egyház és nevelésügy hű szolgálója egyházas jellem s az emberiség legszebb ügye szolgálatában magát nagy sikerrel érvényesítő ember volt. S ez által egyháza híveinek szeretetét érdemelte ki.

Tizenhat és fél év alatt a keéki ref. egyház történetében korszakot alkotott; mert soha egyetlenegy nevezetesebb mozzanat sem volt, melyben az ő tevékenysége részt ne vett volna. A mit az elmélkedő, tervezető, kombináló lelkész az egyház és nevelésügy felvirágzására a presbitérium és az egyházközség elébe határozati javaslatképen terjesztett: azt Kun Szabó Lajos tanító a maga tapintatos közreműködésével érvényesítette. El

* Tér szüke miatt késett.

lehet mondani, hogy a keéki egyház és nevelés ügye előbb vitele érdekében e két félfü vállvetett munkájának eredménye minden. Nem csuda, ha a gyülekezet elhunyt tanítóját oly rajongó szeretetben részesíté, hogy özvegyen és árván maradt 8 tagu családját a leghumanusabb kegyben részesíté.

Temetése f. évi márczius hó 16-án d. u. 3 órakor ment végbe, melyen a vidéki nagyszámu értelmiség s az egész gyülekezet kivétel nélkül megjelent.

Koporsójára a gyászoló családon kívül a lelkeszi család, az egyház hívei, a népiskola növendékei, feliratokkal ellátott koszorukat helyezének.

A gyászoló özvegyhez számos részvétirat érkezett. A kir. tanfelügyelőség s a sáros-pataki tanítóképzede igazgatósága meleg hangu sorokban emlékeztek meg az elhunytól, a lesújtott családhoz intézett részvétiratukban.

A gyászbeszédet a templomban Nagyváthy Ferencz helybeli lelkész, mint az elhunytnak igaz barátja és a népes családnak valódi pártfogó atyja, I. Thess V. 12—13. v. felett tartotta meg, jelezvén, hogy a hivatását nemesen betöltött tanító miért tiszteletre méltó.

A beszéd valóban a boldogultnak hű élettüköre, a mindenki által ismert tanítói élettörténet hű kinyomata volt. Nem volt szem, melyben az igaz fájdalom könnyei ne csillogtak volna annak hatása alatt. A felső-szabolcsi iskolalátogatási IX. kör lelkészei és tanítói, a mely körben az idvezült egyházmegyei látogató volt, megjelenésökkel az elhunyt érdemeinek adtak kifejezést.

A minden vigasztalásnak Istene csepegtessen a megpróbáltatások elébe néző sulyos beteg özvegynek, az elhunyt által istápoltt agg özv. napának s a hat kiskoru árvának vérző sebeire gyógyító balsamot!

Szeiid emlékezet lengjen az igaz ember és derék tanító porai felett!

Ducs György,

besztereczi ev. ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Életnek lehellete** járta immár át a természeti világot: a föld fagya fölengedett, a tavasz feltámadást hozott. Erdő, mező, liget, új életről beszél. Életnek lehellete járja át az egész lelki világot is, mert itt van ismét a szép husvét, a feltámadásnak nagy és dicső ünnepe, melyen először Krisztus Urunk támadott fel halottaiból. Imádságaink, énekeink és prédikációink mind a feltámadott Jézust hirdetik e napon. Szívünkben kívánjuk, hogy tegye a nagy Isten kedves olvasóinkra s mindnyájunkra nézve áldottá és idvességessé e szép ünnepnapokat, hogy erősödjék a beteg az ő betegségéből, a bűneiben haldokló támadjon új életre, s lássunk mindnyájan életünk nagy-pénteki napjai után vidám husvétnapokat, s boldog keresztyén hitünkkel már itt a földön örvendezhessünk a husvét mindörökké győzedelmes Fejedelmének. Legyen ez a mi, igaz szívből fakadó jókivánatunk.

— **A vallás- és közoktatásügyi miniszter** főiskolánk tanárai közül a következőket bizta meg a közelebbi érettségi vizsgálatokra kormányképvisellett: a pápai főgymnasiumhoz küldötte Csiky Lajost, a maros-

vásárhelyihez dr. Öreg Jánost, a szász-városi és székelyudvarhelyi főgymnasiumhoz Géresi Kálmánt. A debreczeni főgymnasiumhoz dr. Ballagi Géza sárospataki főiskolai tanár küldetett ki.

— **A felekezeti tanárok fizetése ügyében** a máramaros-szigeti tanári kör indítványára a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez felterjesztést intézett az országos középiskolai tanáregyesület választmánya, a melyben kéri a közoktatásügyi kormányt, hogy a felekezeti iskolákkal ujjonnan kötendő vagy esetleg megújítandó segélyezési szerződésekben a tanárok fizetését az állami tanárok fizetésének mértéke és rendszere szerint állapítsa, illetőleg állapíttassa meg. A felekezeti tanárok ügyének az országos tanáregyesület által való ilyen felkarolását, a melyről különben most nem első ízben tesz tanuságot az orsz. középiskolai tanáregyesület, annyival inkább hálásan fogadhatják ref. gymnasiumaink tanárai, mert általában szólva, a mi iskoláink fentartó testületeiben, talán épen azért, mert tősgyökeres magyar elemekből állanak, különösen megvan a magyar társadalomnak az a jellemvonása, a mely, ha nem is a közművelődés érdekei iránt való érzéketlenségben, de a kulturális igényekkel szemben mindig a lehetőleg szűk mérték alkalmazásában áll. Ily körülmények közt középiskoláink fejlődésének szempontjából ilyen fellépéseivel üdvös feladatot teljesít a középiskolai tanáregyesület, a melynek kötelemébe nemcsak az országos középiskolai mozgalmak figyelemmel kísérése és azokra való befolyás nyérése, szempontjából, hanem saját jól felfogott érdekekből is tömegesen be kellene lépni középiskolai tanárainknak.

— **Az egyetemes konvent** folytatólag tartott ülésében a gyámintézetről szóló javaslatot némi módosítással elfogadván, a tervezet az egyházkerületeknek azzal a felhívással adatik ki, hogy október 1-ig tegyék meg észrevételeiket. Az őszi konvent fog a kérdésben véglegesen határozni, s ebben nem fogja gátolni az sem, ha talán valamelyik egyházkerület véleménye nem is terjesztetnék fel. Kenessey Béla leltári bizottsági előadó jelentése szerint, ha a lelkészi fizetés 800 frt minimalis összegben állapítatik meg, 406,500 forint pótlékra van szükség. A konvent az 1848: XX. törvényczikk alapján 816,871 korona és 42 fillér pótlék eszközése iránt ir fel a kormányhoz. A vagyonkimutatásról szóló adatokban előforduló tévedéseknek helyre hozásával az illető felterjesztők közbejöttével az előadó megbízatván, az egész dolgozat kinyomatik, s felterjesztetik a kormányhoz. A missiói ügyre 23 ezer forint segély megszavaztatván, a szlavóniai missió kezelése továbbra is az eddigi beosztás szerint fog végeztetni. Az iskolaügyi bizottság jelentése folytán elhatározta a konvent, hogy a legközelebbi gyűlésen megalakítja az egyetemes tanügyi bizottságot, úgy hogy 10 tag a konventi tagok közül, 10 pedig az egyházkerületek nevesebb tanfőnökei közül választatik meg. Az új házassági törvényekre való tekintetből bizottságot küldött ki a konvent, mely az egyöntetű eljárásra vonatkozó javaslatot fogja elkészíteni. Birósági ügyek nem tárgyalattak, sőt a pátkai elkeresztelési ügyben sem látta szükségesnek a konvent a további intézkedést. A segélyezett egyházak mult számunkban közölt kimutatása pótlásául megjegyezzük, hogy a resiczai egyház 100, a fonsi 70, a mátyfalvai 70, a gecsei (és nem gencsi) 80, a f. ábrányi 60, a papi 40, a füzesi 40, a nagy-szredistyei 30, az ibronyi 40, a magyarósi 70, a n. kölcsi 30, a borzovai 30, a tatárfalvai 50, az urai 30 forint segélyt nyert. Fertő-Almás nevét tévesen közöltük. Ápril 5-én délben Kun Bertalan elnöklő püspök buzgó imádsága zárta be az ülést.

— A debreczeni fakultások ügyében a tiszántúli egyházkerület konventi tagjai főt. és mélt. *Kiss Áron* püspök úr vezetése alatt megkeresték a vallás- és közoktatásügyi miniszter ő nagyméltóságát, a kinél nemcsak a legelőzékenyebb fogadtatásra találtak, de egyszersmint megnyugtató nyilatkozatot nyertek úgy a jogakadémia vizsgálati, mint a felállítandó fakultás képesítése kérdésében is. Egy újabb biztató jel arra nézve, hogy áldozatkészségünk s buzgóságunk ne lankadjon, hogy a mi még az alpból hiányzik, mielőbb összehozza a protestáns lelkesedés.

— A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság e hó 5-én tartotta meg évi közgyűlését Szász Károly püspök elnöklete alatt. A titkári jelentés szerint a tagok mai száma 1233-at tesz és így a hat évi szaporodás 309; a társaság vagyona 54,471 forint, tehát a hat év alatti növekedés 15,471 forint. A jövő évi költségvetés bevétele 13,303 ft-ra, a kiadás 8160 ft-ra van előirányozva. A leéptett tiszti kar nevében Szász Károly püspök mint elnök mondott köszönetet a bizalomért; egyúttal azt javasolta, hogy a titkári és pénztárnoki teendők választásának el egyinástól. Az igazgatóválasztmány alelnöknek Hegedűs Sándort jelölte, titkárnak Szöts Farkast, pénztárnokul Bendl Henriket. Az elnöki állás betöltése függőben maradt a legközelebbi gyűlésig, addig Szász Károly püspök végzi továbbra is az elnöki teendőket, de igea nagy elfoglaltatása miatt tovább e tisztelet nem vi-elheti.

— A nyiregyházai ref. egynaz lelkemelő orom-ünnepet ült e hó 7-én, midőn közüszteletnek és szeretetnek örvendő, érdemekben gazdag lelkésze *Lukács Ödön*, tiszabolesi esperes beköszönése 25-ik évfordulóját ünnepelte. Lukács Ödön közhasznu pályára tekinthet vissza lelkészsége 25-dik évfordulóján; nemcsak egyházi irodalmi téren (2 imakönyv, 3 kötet egyházi beszéd, az egyházi lapokban számtalan cikk), nemcsak egyházmegyei, egyházkerületi és zsinati gyűléseken szerzett magának kiváló érdemeket, hanem a helybeli ref. egyház építésében is valódi apostoli munkásságot fejtett ki. Új, díszes templomot, iskolát emeltetett, díszes lelkészlakot épített, 2 tanítószágot állított a meglévő mellé, úgy hogy az egyház a Lukács Ödön korát méltán nevezheti újjászületése korának. Most lelkesítő predikációival, majd személyes sürgetéseivel megnyitja az áldozatkészség ajtaját, azután koncerteket, műkedvelői előadásokat rendez az egyház javára. Méltán ünnepelte hát a nyiregyházai ref. egyház a Lukács Ödön 25 éves jubileumát, melyen maga a jubiláns a CXVI. Zsolt. 13—15. versei alapján könnyezve s könnyekig megindítóan, a tőle megszokott ékesszólással mondott egyházi beszédet s ennek végeztével *Szesztay Károly* ügyvéd üdvözölte őt a presbyterium és az egyház nevében, mire Lukács mélyen meghatva válaszolt, buzdítva, hogy segítsünk egymásnak ama nemes cél elérésében, hogy Nyiregyháza minta-egyház legyen Szabolcsban. Az ünnepély örökre feledhetlen marad s egyik igen hatalmas rúgó lesz a lelkészek nehéz és küzdelmes munkájának továbbfolytatására. Mi is szívből kívánjuk: *ad multos annos!*

— **Lelkészválasztás**, a gyantai ev. ref. egyház nagy szótöbbséggel Tóth József főiskolai tanár szép-reményű fiát s debreczeni segédlelkészt Tóth Istvánt választotta meg lelkészéül. Sok szerencsét kívánunk mind a két részre a legszebb reményekre jogosító választás alkalmával.

— A felső-józsai ev. ref. templom építésére hozam a következő kegyes adományok folytak be u. m.: Gacsályi Lajos 1 frt, a zsákai egyház 50 kr., Mezősas 2 frt, a debreczeni István-gőzmalom 10 frt, a m.-pérci egyház 1 frt, V. Krüzselyi Bálint tanár 1 frt, a b.-ujfalui egyház 2 frt, Tépe 1 frt, H.-Szoboszló 2 frt, B.-Udvari 3 frt, Nyir-Acsád 1 frt 79 kr., Földes 1 frt, M.-Pályi 1 frt, Atya 1 frt, Kis-Kólcis 1 frt, a h.-bőszörményi egyház gyűjtése 26 frt, a nádudvari egyház 2 frt, a balmaz magyar újvárosi egyház 5 frt, a debreczeni timár társulat 10 frt, Csanak József 5 frt, a csarodai egyház 50 kr., Darnó 20 kr., Szeghalom 6 frt, a debreczeni kerékgyártó társulat 1 frt, a kisujszállási egyház 5 frt, Daróczi Gáspár kabai presbyter 3 frt, a végvári egyház 2 frt, Adorján 1 frt, Szepsi Károly 1 frt, egyesektől Adorjánban 1 frt 77 kr. Biharvármegye központi járása főszolgabírója gyűjtése következő: H.-K.-Szaldobágy község szegény pénztára 1 frt, H.-K.-Pályi község 1 frt, H.-K.-Kovácsi község 1 frt, Bihar község 1 frt, Bihar-Püspöki község 1 frt, Kis-Tarján község 1 frt, Simon Gábor körjegyző 50 kr., Pecze-Szöllős község 1 frt, Kovács József Mező-Telegden 1 frt, Dr. Grünbaum József 1 frt, Sáp István 1 frt, Toót Kálmán 1 frt, Kiss Elek 3 frt 50 kr., Kiss Elek főszolgabíró ur gyűjtése összesen 15 frt, a nagy-kólcisi egyház 45 kr., Komádi 1 frt, a császlói egyház gyűjtése 2 frt 7 kr., a nagy-szalontai egyház 1 frt, Sárköz 1 frt 50 kr., Sárköz-Ujlak 20 kr., Nagy-Bánya 1 frt, dr. Orbán József egyh. megyei ügyvéd 6 frt, Somogyi János aln.-józsai lakos 5 frt, a usza-turcai egynaz 2 frt 50 kr., Cs. G. Sándorné 2 frt, özv. Dobó Gáborné 1 frt, Cseh Béla h.-bőszörményi lakos 5 frt, összesen 122 frt 70 kr. A Debreczeni Prot. Lap 1894. évi 49-dik számában olvasható 212 frt 10 krrel együtt az eddig nemolt kegyes adományok összege 411 frt 88 kr. Midőn a kegyes adakozóknak kegyadományozásukért egyházközségem nevében a leggalasabb köszönetemet nyilvántom: tisztelettel kérem, a kérő leveket vett kegyes jölteveket és a nagy-tiszteletű lelkész urakat, hogy templomunk építésére hátskörükben gyűjtést eszközöltem és a begyűlendő bármely keves adományokat hozam juttatni méltóztassanak. Bőör János ev. ref. lelkész.

— **László Albert** helybeli könyvkereskedő hirdetési mellékletét ajánljuk olvasóink szives figyelmébe.

Szerkesztői üzenetek.

N. S. Á-a. Olyan közleményeket, melyek egyidejűleg más laphoz is elküldettek, akár mennyire is „érdemlik meg, hogy mi-él szélesebb körben legyenek ismertetve”, egyáltalában nem kerünk. Az apr. 4-diki külömeny a közelebbi számban valószínűleg jönni fog. — **S. K. S-m.** Közelebről levél meg. — **G. K. N.-B-a.** Köszönjük. Boldog ünneplést! **Dr. P. Gy. K-sz.** Máskorra is kérjük szives közreműködését. — **F. Gy. K-o.** Levél ment. — **T. L. M-s.** Csak most jelenhetett meg egészen, nem lehetett másként. — **H. S. Amerika** A kéziratban kétféle név volt. Talán tollhibából. Sz. G-né és E. G-né nem ugyanazok iettek volna-e? Így igazítottuk. Különbölen lényegtelen. — **Sz. Gy. T-e.** Még mindig aggodalmas a helyzet. A gyorsasáért a legnagyobb köszönet!

TARTALOM-JEGYZÉK: A kongruáról. Gergely Károly. — Az ultramontán párt győzelme Németországban a birodalmi gyűlésben, Magyarországon a főrendiházban. Nagy Sándor. — Az a mi társadalmi műveltségünk. G-ly. — Közéletünk: Vagyon-összeírás. Ferenczy Gyula. Falusi levelek. S-s. — Egyházmegyei közgyűlés. Referens. — Külföld: Az angol missió egy újabb nemes ténye. Harsányi Sándor. — Irodalom. — Nekrológ. Ducs György. — Külföldiek. — Szerkesztői üzenetek.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.